

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-17>

Сьомак Оксана, доктор філософії (PhD), викладач кафедри ТІМ НАОМА, Київ, Україна.

ІКОНА «РІЗДВО ХРИСТОВЕ» СЕРЕД. XVIII ст.(?) З ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКОГО РАЙОНУ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ (КОЛЕКЦІЯ НХМУ): ПОШУК АНАЛОГІЙ ТРИВАЄ

Ключові слова: український іконопис, Різдво Христове, іконографія, гравюра, друкарня Києво-Печерської лаври, Національний художній музей України, Музей книги і друкарства України, Одеська національна наукова бібліотека.

Somak Oksana, Doctor of Philosophy, Faculty Member, Theory and History of Art, NAFAA. Kyiv, Ukraine.

“THE NATIVITY” ICON DATED TO THE MID-18TH CENTURY(?) FROM PEREYASLAV-KHMELNYTSKYI DISTRICT OF KYIV REGION (NAMU COLLECTION): SEARCH FOR ICONOGRAPHICAL ANALOGIES CONTINUES

Abstract. Continuing research of “The Nativity” icon (mid-18th century(?), NAMU collection), resulted in new iconographic analogies. Clear resemblance shows “The Nativity” engraving for the book “Minya. December” (1750), “Prayer Book” (1753, 1755).

Key words: Ukrainian icon, the Nativity, iconography, engraving, Kyiv-Pechersk Lavra printing house, NAMU, The Museum of Books and Printing of Ukraine, Odesa National Scientific Library.

Ікона «Різдво Христове» серед. XVIII ст.(?), що походить з з Переяслав-Хмельницького району Київської області, нині належить до колекції НХМУ. Образ вирізняється оригінальною іконографією, де в межах наслідування західноєвропейського сюжету «Поклоніння пастирів» несподіваним є зображення в уклінному положенні Богородиці з непокритою головою.

У попередніх дослідженнях нами було запропоновано гіпотезу щодо походження іконографії образу «Різдва Христова» з НХМУ від західноєвропейського типу «Поклоніння Діви», що базується на тексті «Одкровенень» Бригіди Шведської. Додатково було здійснене таке припущення: через мідьорит «Уклін пастухів народженому Ісусові» Олександра Тарасевича до

молитовника «Rosarium et Officium Beatae Mariae Virginis...» (1678–1679), зображення Богородиці з непокритою головою могло увійти до іконографії українського церковного малярства.

У пошуку більш близьких іконографічних аналогій до образу «Різдва Христова» (НХМУ) було виявлено, що в композиційному відношенні досліджуваний твір кореспондує із «Поклонінням пастухів» Гендріка Гольціуса 1594 р. (різцева гравюра з колекції ОННБ). Утім, найбільшу подібність представляє інша гравюра, а саме – дереворит «Різдво Христове» (1755), влучно запропонований в якості аналогії мистецтвознавицею Оленою Деревською. Як фрагмент сторінки київського «Молитвослову» 1755 р. твір був опублікований істориком Ігорем Ситим (місце зберігання видання потребує уточнення).

Ілюстрація «Різдво Христове» до «Молитвослову» 1755 р. може бути більш пізнім відтворенням деревориту із підписом гравера Димитрія Л для видання друкарні Києво-Печерської лаври «Мінея місячна. Грудень» 1750 р. (стародрук фондової колекції МКДУ). Аналогом до деревориту Димитрія Л також є композиція «Різдво Христове» з «Молитвослову» 1753 р. (МКДУ).

Підсумуємо: автор ікони «Різдво Христове» серед. XVIII ст.(?) з колекції НХМУ міг творчо комбінувати іконографічні елементи графічних джерел. Не виключаємо, що неодноразово репродукована у київських стародруках гравюра «Різдво Христове» (1750, 1753, 1755) могла стати ключовим твором для наслідування майстром-іконописцем.